

права осіб у боротьбі, попередженні та іншого роду профілактиці насильства в цілому і гендерного зокрема.

Гендерне насильство дуже складне, багатогранне явище, тому потребує особливої уваги як з боку держави, так і кожного громадянина України. Деякий час науковці не приділяли достатньої уваги жертві злочину, зосереджуючись на самому злочинцеві. Такий підхід не дуже правильний, оскільки злочин потрібно дослідити з усіх сторін. Тому за останні

десятиріччя набула значення концепція дослідження і особи жертви одночасно із вивченням особи злочинця. Жертва гендерного насильства інколи сама наражається на небезпеку, збільшуючи тим самим свою віктимність до насильства.

Таким чином, щоб правильно і всебічно розглянути цю проблему, слід враховувати значення жертви у такому суспільно небезпечному діянні, як гендерне насильство.

Список літератури

1. Злочинність в Україні: Ст. зб. – Київ: Держ. ком. статистики України, 2000. – 100 с.; Експрес-інформація про стан злочинності в Україні за 2002 р. – Київ: МВС України. Департамент інформаційних технологій, 2003. – 120 с.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології / А. П. Закалюк. – Київ: Ін Юре, 2007. – 424 с.
3. Джу́жа О. М. Кримінологічна віктимологія: навч. посібник / О. М. Джу́жа. – Київ: Атіка, 2006 – 351 с.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. О. В. Хорошун

А. А. Сергієнко,

студентка 11 групи 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ВІКТИМНА ПОВЕДІНКА ЖІНКИ ЯК ЖЕРТВИ СТАТЕВОГО ЗЛОЧИНУ

Сучасна цивілізована демократична держава визнає аморальним, неприпустимим та протиправним примус і насильство у сфері статевих відносин. Розділом IV «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» Особливої частини Кримінального кодексу України передбачена відповідальність за подібні злочини. Найбільш значним за ступенем суспільної небезпеки і тяжкості заподіюваних наслідків серед злочинів, які посягають на статево свободу і недоторканність особи, є зґвалтування.

Дослідження зґвалтування й ефективне запобігання цьому злочину неможливі без віктимологічного аналізу, тобто без вивчення жертви злочину та використання у профілактичних цілях відповідної інформації. Більше того, дуже часто саме напружені взаємовідносини між злочинцем і жертвою суттєво впливають на

рішучість особи вчинити злочин. Категорія «зв'язок злочинець-жертва» може і повинна стати реальним інструментом прогнозування кримінальної діяльності й максимального її зниження шляхом виявлення не тільки майбутніх злочинців, а й потенційних жертв [1, с. 253–254].

При характеристиці жінки як жертви статевого злочину слід врахувати такі важливі елементи: її вік, сімейний стан, соціальне становище, а також в яких стосунках вона перебувала із гвалтівником. Вік вказує на поведінку перед зґвалтуванням і під час нього, на конкретну життєву ситуацію. Так, найпоширенішою віковою категорією жертв є особи 13–19 років (50,3%), наступне місце посідають особи від 24–32 років (15%) і 20–23 роки (14,4%).

Щодо сімейного стану, із загальної кількості потерпілих 79,5% були неодруженими; 3,4% розлученими; 3,1% перебували у фактичному шлюбі; 10,5% у зареєстрованому. За характеристикою соціального становища найбільша група (близько 43,5%) – це особи, які навчалися на момент вчинення зґвалтування; безробітні особи – 25,7%; працюючих було 22,8%. Із матеріалів досліджених кримінальних справ відомо, що знайомі зі злочинцем була 191 (64,7%) потерпіла, незнайомі – 96 (32,5%), знаходилися у родинних зв'язках із злочинцем – 8 (2,7%) [4, с. 312].

Розглядаючи віктимність жінок із точки зору можливого зґвалтування, слід наголосити, що у ряді випадків серйозне криміногенне значення має репутація жінки як доступної або невибагливої в знайомствах і статевих зв'язках. Зважаючи на подібну репутацію жертви, гвалтівник майже завжди розраховує на те, що жертва не буде звертатися із заявою до міліції, бо: а) для жертви це не занадто значуща подія, у зв'язку з чим, будучи раніше кимось зґвалтованою, вона не сповістила про це у правоохоронні органи; б) жертва не хоче розголошувати про себе які-небудь факти, побоюючись «дурної слави».

Ще однією формою віктимної поведінки жінки як жертви статевого злочину є несвідоме провокування на злочин: флірт; добровільна згода залишитися ночувати; не уникання, а заохочення пестоців і поцілунків. Такі жінки або не усвідомлюють, до чого може призвести їх поведінка, або неправильно оцінюють ситуацію (є некритичними жертвами злочину).

Значно знижується пильність і підвищується довіра до осіб, з якими жінка мала не тривале за часом, але інтенсивне спілкування, наприклад, за допомогою засобів мобільного зв'язку або в мережі Інтернет. Оскільки особа вкладає досить часто у зміст стосунків, які починають розвиватися, бажану для неї модель поведінки співрозмовника, яка намріяна, або це уявлення сформувався на основі власного життєвого досвіду і часто не відповідає реаліям, водночас не сприймаючи важливих сигналів невідповідної поведінки

[5, с. 835].

Слід підкреслити, що вчиненню цього виду злочину сприяють такі соціально-статусні та психологічні риси жінок, як: а) специфіка поведінки (поведінка жінки, яка може підштовхнути, спровокувати злочин); б) певне суспільне або службове становище; в) вид діяльності; г) особисті якості жінки (темперамент, характер, інтелект).

Однозначно підвищує рівень віктимності стан алкогольного сп'яніння. За дослідницькими даними, 19,6 % потерпілих перебували в такому стані. Гвалтівник сам може ввести потерпілу особу в стан фізичної і психічної безпорадності, використовуючи, зокрема, алкогольні напої, наркотики, снодійне, або ж такий стан настає незалежно від його дій [3, с. 7].

Із метою формування в Україні дієвої віктимологічної політики, спрямованої на зниження рівня віктимізації жінок, а також удосконалення методів і форм кримінологічної та віктимологічної профілактики злочинів, учинених щодо жінок, доцільним буде прийняття комплексної Програми профілактики віктимної поведінки жінок, які є потенційними жертвами зґвалтування. Це дасть змогу вирішити відповідні питання віктимологічного попередження, що має на меті обмежити ризик стати жертвою зґвалтування, а саме: запровадження виховних заходів, серед яких спеціальні бесіди, заплановані шкільними навчальними програмами теми уроків («Особиста безпека», «Як сказати «Ні», «Правила захисту при нападі гвалтівника»), а також поліпшення віктимологічної обізнаності населення, доведення до відома населення інформації про шкідливість для суспільства й окремої особи замовчування фактів зґвалтувань, пояснення суб'єктами запобігання процедури повідомлення про них до правоохоронних органів, постійна криміногенна обізнаність населення. Корисними є захисні заходи, які мають

застосовуватися на рівні міста, держави (зміна по можливості розкладу робочого дня жінок, планів містобудування тощо) й доведення до людей прийомів і способів

захисту і самозахисту (наявність технічних приладів, правила поведінки в темний період часу, у компаніях та ін.) [2, с. 248].

Список літератури

1. Сметаніна Н. В. Злочинність і віктимність: питання взаємозв'язку і захист прав потерпілих / Н. В. Сметаніна // Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні : матеріали «круглого столу» в рамках VII Всеукр. фестивалю науки, 25 квіт. 2013 р. : 20 років НАПрН України / НАПрН України, НДІ вивчення проблем злочинності, Всеукр. громад. орг. «Асоціація кримінального права». – Харків: Право, 2013. – С. 252–254.
2. Лукаш А. С. Згвалтування: кримінологічна характеристика, детермінація та попередження: монографія / А. С. Лукаш. – Харків: Право, 2008. – 256 с.
3. Борисов В. І. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (коментар до законодавства) [Електронний ресурс] / В. І. Борисов, Л. В. Дорош // Форум права. – 2006. – № 1. – С. 4-15. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2006-1/06bvicno.pdf>
4. Ларченко М. О. Детермінанти вчинення статевого злочину / М. О. Ларченко // Юрид. вісн. Причорномор'я. – № 2 (2). – 2011. – С. 308–319.
5. Сингаївська І. В. Сучасні прояви віктимності жінок: окремі питання віктимологічної профілактики [Електронний ресурс] / І. В. Сингаївська // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 834-838. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/20112/11civpvp.pdf>

Науковий керівник – канд. юрид. наук, асист. Н. В. Сметаніна

Д. В. Сердюк,

студентка 1 групи 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З ДИТЯЧОЮ ПОРНОГРАФІЄЮ

Виховання людини, захист її прав і свобод, законних інтересів було і залишається важливим завданням будь-якої держави. В останні роки в Україні зростає кількість злочинів, що вчиняються стосовно дітей. Порівняно з іншими жертвами злочинів найменші можливості захисту своїх прав і недоторканності мають діти, котрі є носіями підвищеної особистої віктимності.

В умовах поширення інформаційних технологій все більшого значення набуває проблема дитячої порнографії, оскільки останнім часом зафіксовано щонайменше 145 випадків виготовлення та розповсюдження матеріалів. Однак відповідна цифра не відображає реальної картини у зв'язку з тим, що ця категорія

злочинів характеризується високим рівнем латентності. Так, за деякими даними незалежних експертів, у світі щорічно в цей злочинний бізнес втягується до двох мільйонів дітей, а дитяча порнографія за розміром прибутків посідає третє місце після торгівлі наркотиками і зброєю. При цьому 2% інтернет-сайтів розміщені саме в Україні [1]. У зв'язку із сказаним доцільним вважається вивчення міжнародного досвіду віктимологічної профілактики дитячої порнографії, а саме досвіду США.

По-перше, будь-який мешканець США має право знати, де проживають педофіли, розбещувачі та насильники. На спеціальних сайтах штатів